

DİL ÖĞRETİM MALZEMESİ OLARAK

EDEBİ ESERLERİMİZ

Leyla TERCANLIOĞLU(*)

Edebi parçalar ilginç ve eğlenceli oldukları, öğrenciler bu eserlerden zevk aldıkları ve bu eserler üzerinde konuşmaktan hoşlandıkları için dil öğretiminde oldukça sık kullanılan dil materyalleri arasındadırlar. Bunun yanısıra, edebiyat kültürü yansıttığı için bir Azeri ya da Kazak öğrencinin Türk edebiyatından okuyacağı bir parçada hem kendisi ve içinde yaşadığı dünya, hem de Türkiye'de yaşayan soydaşlarının yaşam biçimi, olaylara bakışı ve hayattan beklentileri hakkında çok şey bulacaklardır. Öğrenci bir yandan edebî eseri okumanın zevkini yaşayıp, Türkiye'de yaşayan insanları ve düşünce sistemlerini daha yakından tanırken, bir yandan da zamanla kendi konuştuğu Türkçeden bir miktar

(*) KKEF İngilizce Böl. Ars. Gör.

farklılaşan Türkiye Türkçesini öğrenecektir. Edebiyatın dil öğretiminde kullanılmasının yararı çok olsa bile başarı tamamıyla eserin seçimine ve uygulanan biçimine bağlıdır. Eserin seçiminde öğrencilerin yaşlarına uygun ve onların ilgilenecekleri konularda yazılmış eserler seçilmelidir. Konu itibarıyla öğrencilerin değer yargılarına çok ters gelmeyecek parçaların seçimi de zor bir iş değildir. Asıl zorluk eserlerin dil bakımından bir seçime tabi tutulmasındadır. Öğrencilere artık kullanılmayan, anlamı belirsiz yapı ve kelimeler içeren eserleri öğretmenin yararı olmayacaktır. İyi bir seçim yapıldıktan sonra, iş, öğretmenin eseri sınıfta sunuş biçimine kalır.

Sınıfta edebî eserler pek çok farklı biçimlerde başarıyla uygulanabilir. Ancak hedefimiz hem zaman içinde oluşmuş dil ve kültür farklılığını en aza indirmek, hem de öğrencilerin bu eserler vasıtasıyla ilgilerini çeken konular üzerinde konuşmalarını sağlayarak zihinsel ve psikolojik olarak gelişimlerini sağlamak

olduğu için Bloom'un sınıflandırmasının uygulanması yararlı olacaktır.

Bloom'un sınıflandırması nedir?

Eğitimin amaçlarını belirleyip, tarif etmede kullanılan en iyi rehberlerden birisi Bloom(1956) ve arkadaşları tarafından hazırlanan Eğitimin amaçlarının sınıflandırmasıdır. Bu sınıflama (1) Zihinsel alan (2) Duygusal alan (3) Psikomotor alan olarak üç bölüme ayrılır. Duygusal alan öğrencilerin istek, ihtiyaç ve beğenilerini, psikomotor alan ise el yazısı, daktilo kullanma ve yüzme gibi motor hareketlerini içerir. Biz burada sadece zihinsel alan ile ilgileneceğiz.

Diğer alanlarda olduğu gibi zihinsel alanda da sınıflandırma basitten karmaşığa doğru yapılmıştır. Sınıflandırma basit seviye olan bilgiden başlayıp daha karmaşık seviyelere doğru ilerlemiştir. Zihinsel alan altı seviyeden oluşmuştur: 1- Bilgi: Bu seviyedeki öğrenci genel terimleri, belirli gerçekleri, temel kavram ve prensipleri

bilir. 2- Anlama: Öğrenci gerçekleri ve prensipleri anlar, grafik ve şekilleri yorumlayabilir, bir şeyi açıklayabilir, anladığını kendi kelimeleri ile anlatabilir ve özetleyebilir. 3- Uygulama seviyesi: Kavram ve prensipleri yeni durumlara uygular, teori ve kanunları pratiğe aktarabilir ve bir şeyin doğru kullanımını gösterebilir. 4- Çözümleme: Yapılan mantık hatalarını bulur, gerçekler ile sonuç çıkarmaları bir birinden ayırır, bilginin doğruluğunu değerlendirir ve eserin yapısını çözümler. 5- Bireştirme: İyi düzenlenmiş bir tema yazar veya konuşma yapar, kısa bir hikaye yazar ve bir yazı için plan hazırlar. 6- Değerlendirme: Yazılı materyalin mantıksal uygunluğunu yargılar, eserin değerini tartışır ve sonucu destekleyen bilginin doğruluğunu değerlendirir.

Aşağıda Bloom'un sınıflandırması Ömer Seyfettin'in Yüz Akı adlı kısa hikayesine uygulanmıştır. Bu sorular hemen hemen her hikaye veya romana uygulanabilir.

BİLGİ

Ana karakterleri kısaca tarif ediniz.
Hikayenin geçtiği ortamı tarif ediniz.
Hikayenin bir özetini yapınız.
Olay nerede ve ne zaman geçmektedir?

ANLAMA

Kendi kelimelerinizle hikayenin ne hakkında olduğunu söyleyiniz.
Hikayenin özetini yapınız.
Mehmet Efendinin çobanı kovmasına neden olan olayları izah ediniz.

UYGULAMA

Çoban koyunların sayısının iki katına çıktığını bildirseydi ne olurdu, açıklayınız .

Sız çobana verdiğiniz koyunlardan bir tane bile kalmadığını duysanız ne yapardınız?

Mehmet Efendi ile kendiniz arasında geçen iki diyalog yazınız. Birisi koyunları alırken, diğeri ise hiç koyununuz kalmadığını haber verirken

yazılmış olsun.

Mehmet Efendi'nin yerinde olsaydınız ve aynı şeyler sizin başınıza gelseydi nasıl davranırdınız?

ÇÖZÜMLEME

İki ayrı listede bu eserde olan olayları gerçek hayatta olabilecekler ve gerçek hayatta olması mümkün olmayanlar diye ayrı ayrı listeleyiniz.

Mehmet Efendi ile Müftü Efendinin bakış açılarını mukayese ediniz.

Bu eserin ana noktalarını özetleyiniz.

BİREŞİM

Aynı olay bugün geçseydi sonuç nasıl değişirdi?

DEĞERLENDİRME

Bu eser 9-11 yaş grubundaki çocuklar için uygun mudur? Cevabınızı açıklayınız.

Bu eserin bir eleştirisini sanki bir gazetede yayımlanacakmış gibi yazınız.

Karakterlerden hangisinin fikirlerini
kendinize daha yakın buluyorsunuz? Niçin?

Eğitim bir gelişme sürecidir. Gelişme kelimesinden hem zihinsel hem de psikolojik gelişmeyi kastediyoruz. Bloom'un sınıflandırmasını takip ederek edebiyatın dil derslerinde bir araç olarak kullanılması öğrenciye Türkiye Türkçesini öğrenmesinin yanı sıra, kendini ifade etme, düşüncelerini hem yazılı hem de sözlü olarak diğer insanlarla paylaşma ve o eser vasıtasıyla Türkiye Türkleri olarak bizlerin nasıl düşündüğünü ve yaşadığını anlama fırsatı verecektir.

KAYNAKÇA

Gronlund, N. (1985). Stating Objectives for Classroom Management.
New York: McMillian.